

_____/ semnat / ____

08 11/2021

Natalia MOLOȘAG

Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

RAPORT PRIVIND VIZITA PREVENTIVĂ PENITENCIARUL NR.15 CRICOVA

20 octombrie 2021

Raportul a fost elaborat de
angajații Oficiului Avocatului Poporului,
Direcția prevenirea torturii:

- *Iurie DUBENCO, consultant principal, Direcția prevenirea torturii OAP*
- *Alexandru ZUBCO, șef direcție, Direcția prevenirea torturii OAP*

A. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

În conformitate cu dispozițiile paragrafului 8 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului aprobat prin Legea nr.164/2015 și a art.24, al.2 din Legea cu privire la Avocatul Poporului nr.52/2014, a fost efectuată o vizită preventivă la 20 octombrie 2021 la Penitenciarul nr.15 Cricova (*în continuare P15*).

Scopul vizitei: Vizita a avut drept scop monitorizarea situației privind asigurarea garanțiilor împotriva torturii și altor forme de rele tratamente în instituția penitenciară nr.15-Cricova. Vizita a fost realizată de comun cu membrii Comisiei parlamentare pentru drepturile omului și relații interetnice, la solicitarea acestora.

Ultima vizită de monitorizare: Consiliul pentru prevenirea torturii la 30 noiembrie 2016¹

Standarde de monitorizare:

- 1) Normele CPT;
- 2) Rezoluția CES nr.663 C (XXIV) din 31/07/1957 privind Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților;
- 3) Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC (2006)2;
- 4) Rezoluția ONU nr.43/173 din 09/12/1988 privind Principiile pentru protecția persoanelor aflate sub orice formă de detenție sau închisoare;
- 5) Rezoluția ONU A/RES/57/199 din 18/12/2002 privind Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante;
- 6) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) (articolul 3), protocoalele la CEDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 1987, precum și rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) privind situația din Republica Moldova;
- 7) Codul de executare / Statutul Executării pedepsei de către condamnați.

NOTĂ: Aspectele relatate în Raportul de vizită descriu exclusiv situația din ziua monitorizării!

B. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Penitenciarul nr.15-Cricova este amplasat în municipiul Chișinău, sect.Râșcani, orașul Cricova, str. Luceafărului 9. P15 este un penitenciar de tip închis pentru detenția condamnaților adulți de gen masculin. Spațiile de deținere sunt divizate în 6 sectoare (5 sectoare cu regim comun și un sector disciplinar).

C. COOPERAREA

Administrația și angajații P15 au manifestat deschidere și cooperare pe durata vizitei. Angajații OAP și membrii Comisiei parlamentare nu au avut restricții la accesul în instituție și spațiile de detenție vizitate. În cadrul vizitei, au fost monitorizate: sala destinată pentru ședințele de judecată online, izolatorul medical, școala profesională, biserica, blocul alimentară, sectorul disciplinar, secția locativă nr.1 și camerele de întrevederi de lungă durată.

¹ <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/07/Raport-privind-vizita-preventiv%C4%83-de-monitorizare-efectuat%C4%83-%C3%AEn-Penitenciarul-nr.-15-Cricova-pe-data-de-30-noiembrie-2016.pdf>

D. PLAFONUL DE DETENȚIE

- (1) La momentul vizitei, P15 asigura detenția a **498 deținuți** pe un plafon de detenție de 470 persoane. Indicatorii respectivi sugerează o suprapopulare medie a instituției cu **28 persoane**, peste plafonul minim de detenție: -

Capacitatea instituției penitenciare	Numărul de deținuți	Nivelul de suprapopulare
470	498	+28

- (2) Supraaglomerarea instituției aduce o atingere gravă calității condițiilor de detenție, activitățile disponibile, îngrijirea medicală și psihologică, contribuie la radicalizare, are efecte negative asupra sănătății și bunăstării deținuților, constituie un obstacol în calea reabilitării sociale, reintegrării și supravegherii deținuților, și contribuie la crearea unui mediu periculos, complicat și nociv, inclusiv pentru personalul penitenciarului²;
- (3) Avocatul Poporului atât în cadrul activităților de prevenire a torturii, precum și în cazuri particulare a avut deja ocazia să se expună cu privire la inadmisibilitatea suprapopulării spațiilor de detenție or în condițiile respective persoanele plasate în instituțiile penitenciare sunt supuse la acte de suferință pasibile formelor de tratare inumană/ degradantă;
- (4) La fel, în 2016 Consiliul pentru prevenirea torturii, urmare a vizitei sale, a specificat cu privire la detenția a 97 persoane peste plafonul de detenție stabilit la acea perioadă de 600 locuri;
- (5) Chiar dacă după o perioadă de 5 ani de la ultima vizită, capacitatea locativă a fost micșorată/ revizuită, ceea ce poate fi apreciat sub aspect pozitiv, reamintim că în sarcina instituției penitenciare nr.15 este să mențină nivelul aprobat al plafonului de detenție și să nu admită supraaglomerarea spațiilor;
- (6) În context, menționăm că echipa de vizită a fost asigurată că instituțiile penitenciare sunt în proces de revizuire a plafoanelor de detenție, proces ce urmează să fie finalizat în 2022.

E. DETENȚIA PREVENIȚILOR ÎN PENITENCIAR

- (7) Echipa de vizită a fost alarmată de faptul detenției unei persoane cu statut de prevenit (arest preventiv) în P15 de cca 3 luni!!!
- (8) Una din explicațiile primite a fost precum că, instituția penitenciară nr.13 Chișinău ce are statut de izolator de urmărire penală este suprapopulat excesiv. Respectiv, pentru a depopula izolatorul de urmărire penală nr.13, a fost decisă plasarea preveniților în instituția penitenciară cu statut de închisoare pentru condamnații definitiv pe perioade temporare, dar nedeterminate;
- (9) Pe lângă toate, prevenitul era plasat în condițiile de subsol al izolatorului disciplinar, spațiu nedemn pentru detenția în general a persoanelor (*a se vedea constatările la pct.F*). Prin urmare, situația prevenitului a fost înrăutățită considerabil. Regretabil că sistemul judecătoresc a admis un asemenea comportament față de persoanele aflate în arest preventiv, fără a reexamina situația prevenitului în speță;

² Rezoluția Parlamentului European din 05 octombrie 2017 nr.2015/2062 (INI) referitoare la sistemele penitenciare și condițiile din închisori;

- (10) Reamintim că potrivit art.175 din HG nr. 583 din 26.05.2006, cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați, persoanele în privința cărora, în baza hotărârii judecătorești de instrucție sau instanței judecătorești, a fost aplicată măsura preventivă sub formă de arest, sunt deținute în izolatoarele de urmărire penală;
- (11) **Avocatul Poporului sancționează omisiunea plasării preveniților în penitenciare, considerând-o direct un precedent destul de periculos pentru securitatea umană și provocator pentru întreg sistemul penitenciar și al justiției;**
- (12) **În acest sens, Avocatul Poporului recomandă instituțiilor penitenciare să nu admită plasarea preveniților, contrar legislației în vigoare, în penitenciare, decât instituțiile penitenciare cu statut de izolator de urmărire penală;**

F. CONDIȚIILE MATERIALE ÎN IZOLATORUL DISCIPLINAR

- (13) În continuare, echipa de vizită a vizitat unele încăperi din blocul locativ nr.1 ce are destinația pentru plasarea deținuților la regim inițial, de securitate, carantină și izolator disciplinar;
- (14) Avocatul Poporului/ Consiliul pentru prevenirea torturii s-au expus în repetate ori cu privire la condițiile inadmisibile de detenție a persoanelor în spațiile blocului locativ nr.1;
- (15) Anterior, celulele aflate pe partea stângă (*lipsite de lumina zilei și cu igrasie sporită*) a izolatorului au fost sistate, inclusiv la recomandările Avocatului Poporului, pe motivul necorespunderii lor la standardele naționale și internaționale.
- (16) Câțiva ani, administrația P15 nu a plasat persoane în spațiile respective. Însă, la momentul vizitei, a fost observat că unele celule „sistate” sunt utilizate în continuare atât pentru detenția persoanelor, cât și pentru depozit;
- (17) Sigiliile, ce reprezintă file cu sigiliu lipite cu lipici, sunt plasate pe colțul ușilor, iar unele sunt lipite formal, ce arată că celulele sunt utilizate în continuare. Administrația P15 nu neagă aceste aspecte;
- (18) GRAV! Una din celule din partea stângă a izolatorului care la fel urma să fi sistată, era/ este utilizată pentru deținerea condamnaților aflați la „greva foamei”. La momentul vizitei în celula respectivă se afla un condamnat, care, a comunicat că a fost transferat din propria inițiativă din celula nr.17 aceluiași bloc în celula pentru persoanele aflate la greva foamei, pe perioada reparației ce avea loc în celula 17. Reparația celulei nr.17 avea loc pe cont propriu al deținutului și rudelor acestuia;
- (19) **Plasarea deținuților la greva foamei în continuare în celulele „sistate”, fie blocul locativ nr.1 reprezintă o formă a tratării inumane/ degradante a persoanelor. Iar, în cazurile de proteste împotriva actelor/ acțiunilor/ inacțiunilor administrației P15 – plasarea deținuților în celulele respective ar putea fi considerate forme de răzbunare, ceea ce este inadmisibil. Mai mult, plasarea condamnaților aflați în greva foamei în izolatorul disciplinar, la fel, ar putea fi considerată ca acte inumane/ degradante;**
- (20) **Avocatul Poporului își exprimă îngrijorarea cu privire la funcționarea celulei pentru condamnații aflați la greva foamei, care este în putere de a provoca tratamente degradante și inumane, din cauza condițiilor neconforme. Mai mult persoanele aflate la greva foamei trebuie să beneficieze de condiții minime de detenție, și să se afle permanent sub supravegherea medicului.**
- (21) **La general, celulele izolatorului disciplinar sunt întunecoase, umede, fără ventilație și extrem de înghesuite. Geamurile sunt de dimensiuni mici, acoperite cu gratii**

metalice, ce limitează considerabil accesul la lumina zilei. Deținuții sunt nevoiți să se dețină cu lumina artificială conectată permanent, pentru că lumina zilei nu pătrunde în aceste spații: -

Foto_OAP_holul_blocului_izolatorului_disciplinar_20/10/2021

- (22) Menționăm că administrația P15 susține demersul Ombudsmanului de a redefini conceptul detenției persoanelor în blocul locativ nr.1. Aceste eforturi presupun cheltuieli financiare modeste, fapt ce depășește nivelul decizional al instituției penitenciare nr.15;
- (23) În pofida acestora, **Avocatul Poporului încurajează sistemul administrației penitenciare să identifice soluții responsabile pentru detenția în condiții demne a persoanelor aflate la securitate personală, acțiuni de protest, izolare disciplinară sau carantină.**

G. SECȚIA MEDICALĂ

- (24) Secția medicală este localizată în incinta blocului administrativ din interiorul penitenciarului. În componența unității medicale sunt: cabinetul stomatologic, cabinetul medicului terapeut, cabinetul medicului psihiatru, cabinetul de proceduri și izolatorul medical (*destinat pentru izolarea bolnavilor infecțioși până la transferul în spital*);
- (25) Izolatorul medical este dotat cu 6 paturi pentru deținerea a 6 persoane. Starea izolatorului este relativ bună. La momentul vizitei deținuții primeau asistență și îngrijiri medicale;
- (26) La momentul vizitei nu existau cazuri de îmbolnăvire a angajaților și persoanelor deținute de SARS-CoV-1;
- (27) Din numărul total de deținuți, 150 persoane erau vaccinate împotriva COVID-19.

H. ALTE SPAȚII

- (28) Sala destinată pentru ședințele de judecată online/ alte activități se află în blocul administrativ. Încăperea este dotată cu mese, scaune, calculatoare și monitor. Tot aici, deținuții au posibilitatea de a avea întreveneri video cu rudele, în schimbul întrevenerilor de scurtă durată;
- (29) Scoala profesională din interiorul P15 oferă posibilitate pentru deținuții de a însuși 5 profesii tehnice, cum ar fi: sudor, bucătar etc. Școala dispune de 3 clase dotate cu mese și scaune. Profesorii sunt contractați din afara instituției. Frecvența deținuților este relativ mică;
- (30) Blocul alimentară al penitenciarului este reprezentat prin ospătărie; spații pentru pregătirea și distribuirea alimentației, odaie pentru spălatura veselii și încăperi pentru păstrarea produselor alimentare. Deținuții sunt hrăniți de 3 ori pe zi, inclusiv mâncare caldă. Este de apreciat faptul că cantina în care deținuții servesc mesele, este într-o stare bună și îngrijită. Capacitatea ospătăriei pentru deținuți este de maxim 100 locuri. La momentul vizitei deținuții luau masa în ospătărie;
- (31) Baia comună se află în proces de reparație.

I. ÎNTRVEDERILE ÎN CONDIȚIILE PANDEMICE

- (32) Întrevenerile de lungă durată sunt disponibile în condițiile stabilite de pct.26 din Regulamentul privind condițiile de acordare a întrevenerilor în contextul persistării riscului de infectare cu Coronavirus de tip nou (COVID-19), aprobat prin Ordinul directorului ANP nr. 334 din 01 iulie 2021³.
- (33) Astfel, din 02 iulie 2021 deținuții, care îndeplinesc criteriile stabilite de ordinul 334 pot beneficia de întreveneri de lungă durată cu rudele/ persoanele apropiate, după ce din 12 martie 2019 acestea au fost limitate pe motivul situației pandemice;
- (34) Întrevenerile de lungă durată au fost prescurtate până la 24 de ore (de la 72 ore);
- (35) După întrevenerire, deținutul este plasat în carantină pe un termen de 7 zile;
- (36) Atât deținuții, cât și rudele/ persoanele apropiate urmează să prezintă dovada vaccinării, testul PCR sau certificatul de anticorpi pentru a avea dreptul la întrevenerire.
- (37) Prin urmare, observațiile echipei de vizită arată că doar 150 deținuți din 498 pot pretinde la întreveneri (inclusiv dacă rudele acestora sunt vaccinate). Rata întrevenerilor din 02 iulie 2021 este încă relativ mică.
- (38) Întrevenerile de scurtă durată au fost limitate până la o oră. La dorința condamnatului întrevenerile sunt înlocuite cu apelurile video.

J. ACTIVITĂȚI OCUPAȚIONALE

- (39) Potrivit administrației P15, doar 70 deținuți din 498 sunt implicați în activități de deservire gospodărească pe teritoriul penitenciarului;
- (40) După sistarea activității minei de piatră, alte locuri de muncă nu există pentru deținuți.
- (41) În context, P15 a susținut că ar putea identifica spații pentru a crea locuri de muncă deținuților.

³ <http://anp.gov.md/node/4436>

- (42) O parte relativ mică din deținuți, pot participa la cursurile de dezvoltare profesională la școala profesională din instituție/ fie să se implice în unele activități culturale conform programului;
- (43) Este cert că rata de ocupare a deținuților este extrem de mică. Deținuții, în mare parte a zilei nu sunt ocupați/ implicați.
- (44) Opinăm că P15 ar putea **să extindă activitățile ocupaționale pentru deținuți axate pe dezvoltare personală (leadership, comunicare, conflictologie, abilități personale, talente, discursuri motivaționale, programe de învățare online, deprinderi de viață, familie, gestionarea emoțiilor, lucrul în echipă, abilități IT, etc), animarea timpului liber, consiliere individuală și de grup (orientare și ghidare profesională, psihologică), psihoterapie, mentoring, coaching, etc,**

K. CONCLUZII/ CONSTATĂRI/ PROPUNERI:

- (45) În conținutul *Observațiilor finale privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova*, adoptate în cadrul reuniunilor 1600 și 1602 din 27 și 28 noiembrie 2017 de către Comitetul împotriva torturii, se accentuează că „Republica Moldova trebuie să-și intensifice eforturile pentru a aduce condițiile din locurile de detenție la standardele internaționale, cum ar fi Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (*regulile Nelson Mandela*), inclusiv prin asigurarea condițiilor materiale și de igienă adecvate pentru deținuți, inclusiv iluminare naturală și artificială suficientă, sisteme de canalizare și instalații sanitare adecvate, inclusiv veceuri și dușuri, încălzirea celulelor, ventilare suficientă, calitatea și cantitatea adecvată a mâncării, așternuturi, paturi și obiecte de igienă personală, îngrijire medicală, activități în aer liber și vizite ale membrilor familiei”⁴.
- (46) La cea de-a 1377-a reuniune din 4 iunie 2020, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a reamintit că combaterea supraaglomerării și îmbunătățirea condițiilor materiale de detenție sunt vitale, de asemenea, pentru a asigura o buna funcționare a căilor de atac interne, a încurajat puternic autoritățile să-și mențină eforturile pentru a realiza în continuare progrese în aceste domenii.
- (47) Avocatul Poporului amintește că, articolul 3 din Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale impune autorităților o obligație pozitivă care constă în a se asigura că orice persoană privată de libertate este deținută în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice ale detenției, sănătatea și bunăstarea persoanei sunt asigurate în mod corespunzător.
- (48) **Plasarea deținuților la greva foamei în continuare în celulele „sistate”, fie blocul locativ nr.1 reprezintă o formă a tratării inumane/ degradante a persoanelor. Iar, în cazurile de proteste împotriva actelor/ acțiunilor/ inacțiunilor administrației P15 – plasarea deținuților în celulele respective ar putea fi considerate forme de răzbunare, ceea ce este inadmisibil. Mai mult, plasarea condamnaților aflați în greva foamei în izolatorul disciplinar, la fel, ar putea fi considerată ca acte inumane/ degradante;**

⁴ Pct.18(c) din Observațiile finale privind al treilea raport periodic al Republicii Moldova, adoptate de Comitetul împotriva torturii la cea de-a 62-a sesiune (6 noiembrie – 6 decembrie, 2017)

- (49) **Avocatul Poporului își exprimă îngrijorarea cu privire la funcționarea celulei pentru condamnații aflați la greva foamei, care este în putere de a provoca tratamente degradante și inumane, din cauza condițiilor neconforme. Mai mult persoanele aflate la greva foamei trebuie să beneficieze de condiții minime de detenție, și să se afle permanent sub supravegherea medicului.**
- (50) **La general, celulele izolatorului disciplinar sunt întunecoase, umede, fără ventilație și extrem de înghesuite. Geamurile sunt de dimensiuni mici, acoperite cu gratii metalice, ce limitează considerabil accesul la lumina zilei. Deținuții sunt nevoiți să se dețină cu lumina artificială conectată permanent, pentru că lumina zilei nu pătrunde în aceste spații.**
- (51) **Avocatul Poporului încurajează sistemul administrației penitenciare să identifice soluții responsabile pentru detenția în condiții demne a persoanelor aflate la securitate personală, acțiuni de protest, izolare disciplinară sau carantină.**
- (52) **Deținerea de aproximativ trei luni a unei persoane aflate în arest preventiv în P15 este contrară legislației naționale. Avocatul Poporului sancționează omisiunea plasării preveniților în penitenciare, considerând-o direct un precedent destul de periculos pentru securitatea umană și provocator pentru întreg sistemul penitenciar și al justiției. În acest sens, Avocatul Poporului recomandă instituțiilor penitenciare să nu admită plasarea preveniților, contrar legislației în vigoare, în penitenciare, decât instituțiile penitenciare cu statut de izolator de urmărire penală;**
- (53) **Supraaglomerarea instituției (cu 28 persoane) aduce o atingere gravă calității condițiilor de detenție, activitățile disponibile, îngrijirea medicală și psihologică, contribuie la radicalizare, are efecte negative asupra sănătății și bunăstării deținuților, constituie un obstacol în calea reabilitării sociale, reintegrării și supravegherii deținuților, și contribuie la crearea unui mediu periculos, complicat și nociv, inclusiv pentru personalul penitenciarului⁵;**
- (54) **Avocatul Poporului atât în cadrul activităților de prevenire a torturii, precum și în cazuri particulare a avut deja ocazia să se expună cu privire la inadmisibilitatea suprapopulării spațiilor de detenție or în condițiile respective persoanele plasate în instituțiile penitenciare sunt supuse la acte de suferință pasibile formelor de tratare inumană/ degradantă;**
- (55) **În același timp, P15 ar putea să extindă activitățile ocupaționale pentru deținuți axate pe dezvoltare personală (leadership, comunicare, conflictologie, abilități personale, talente, discursuri motivaționale, programe de învățare online, deprinderi de viață, familie, gestionarea emoțiilor, lucrul în echipă, abilități IT, etc), animarea timpului liber, consiliere individuală și de grup (orientare și ghidare profesională, psihologică), psihoterapie, mentoring, coaching, etc,**
- (56) **În scopul protejării integrității fizice și psihice „Statele nu doar trebuie să se abțină de la provocarea relelor tratamente, dar și să adopte/întreprindă măsuri preventive, necesare pentru a asigura integritatea fizică, psihică și bunăstarea persoanelor private de libertate.”⁶**
- (57) **În pct.10 al rezoluției nr.72/163 din 19 decembrie 2017, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a accentuat, în mod special, obligația statelor de a întreprinde măsuri prioritare, decisive și efective, necesare prevenirii actelor de tortură, tratamentelor și pedepselor inumane sau degradante.**

⁵ Rezoluția Parlamentului European din 05 octombrie 2017 nr.2015/2062 (INI) referitoare la sistemele penitenciare și condițiile din închisori;

⁶ CtEDO, cauza Mouisel v. Franța, 2002.

(58) Avocatul Poporului încurajează ANP și a P15 să întreprindă cât mai multe măsuri organizatorice pentru a aduce nivelul condițiilor de detenție la nivelul standardelor minime naționale și internaționale.

Urmare, a constatărilor în perioada vizitei, conducându-ne de prevederile al.2 art.24 a Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul): -

PROPUNEM:

- 1) A lua act de constatările și concluziile Raportului de vizită la P15 din 21 octombrie 2021;
- 2) A emite un aviz cu recomandări formulat în temeiul articolului 24 (1) (2) din Legea Republicii Moldova cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr.52 din 03.04.2014;
- 3) A remite Raportul de vizită Administrației Naționale a Penitenciarelor și Penitenciarului nr.15 Cricova, pentru reacționare conform competenței;
- 4) A plasa Raportul respectiv pe pagina web a OAP pentru informare și diseminare.

Executor:

Iurie DUBENCO

Consultant principal, Direcția prevenirea torturii OAP

/ semnat /

Coordonat:

Alexandru ZUBCO,

Șef direcție, Direcția prevenirea torturii OAP

/ semnat /